

גליון פ"ח פרשת וישלח

נושא השבוע
טורח כשמחזיר את ההלואה
על ידי שקונה למלוה חפצים בזול

דף הרה"בית

י"ד ע"י הרה"ג ר' יהושע נחמן שליט"א מרבני בית החוראה לענייני דיבת

פסקי הלכות

להטריח את הלוה באופני החזרת הכסף

א. שלא יטריח המלוה את הלוה
אסור שיטריח המלוה את הלוה, לדרוש מהלוה שיחזיר לו את החוב באופן שלא מקובל לדרוש מלוה סתם, שזה גם נחשב שהלוה מחזיר יותר, ואף שאינו מחזיר יותר כסף אבל מחזיר יותר בטירחא.

ב. אין לעשות תנאי שיחזיר לו בצורת תשלום יותר טובה ממה שנתן לו.
לדוגמא, אם המלוה פוגש הרבה את הלוה, אין המלוה יכול לדרוש מהלוה שיחזיר לו את ההלואה במקום אחר, שיותר קשה ללוה להגיע לשם, [כגון להטריח את הלוה שיחזיר את ההלואה על ידי שילך לגמ"ח פלוני לשלם בשבילו את החוב].

וכן אין למלוה להטריח את הלוה שיחזיר לו בצורת תשלום יותר טובה, שאין הדרך לשלם תשלומים בדרך כלל, כגון במזומן, או בשטרות חדשות, או שאר מיני תנאים שונים.

ג. אם אינו עושה תנאי בהלואה, יש אופן שאין בזה איסור.
[ויש לציין מה ששמעתי שכתב אחד המחברים, בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל, במי שמלוה כסף לחבירו ואמר לו שיחזיר לו בצורת תשלום יותר נוחה לו, כגון שיחזיר לו את הכסף לגמ"ח פלוני. יכול המלוה לומר ללוה, אני מלוה לך כסף עד יום כ"ה בחודש, שתחזיר לי את הכסף, אבל אם תחזיר את הכסף רק בראש חודש, [איחור של 5 ימים] תצטרך לשלם את הכסף על ידי שתלך בעצמך לגמ"ח לשלם את הכסף.

באופן כזה אין המלוה מטריח את הלוה לטרוח בשבילו, אלא אדרבה הוא אומר לו שאינו חייב לטרוח בשבילו, אלא שאם הוא יחזיר לו את הכסף מאוחר, באופן זה יצטרך לטרוח בשבילו, ואין בזה איסור].

דבר העורר

בפרשת השבוע כתוב ענין שחזר יעקב אבינו על הפכים הקטנים, כמו שפירש רש"י.

וזהו הלשון בגמ' [חולין צ"א]. ויותר יעקב לבדו אמר רבי אלעזר שנשתייר על פכין קטנים מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מנופשם, וכל כך למה לפי שאין פושטין ידיהן בגזל.

כתוב בגמרא כאן דברים נוראים, שצדיקים מכיון שאינם פושטין ידיהן בגזל, והממון שיש להם זה כסף שנזוהר בו שיהיה כסף כשר, [כדוגמת יעקב אבינו שכל הרכוש שהיה לו היה נקי מחדש

גזל, [ועיין מסכת ע"ג ז' ... יבא לכן ועיד בעקב שלא נחשד על הגזל, פירשי דתיב מה מצאת מכל כלי ברוך, אפי כין אפילו הימנך אפילו מרמ, והרתן הדר בבית המו עשרים שנה כשהצא אתו נטל עמו כלי קמן ובני נח נצטוו על הגזל, ויעקב קיים] לכן יש ערך וחשיבות לממון שלהם, ולכן היה יעקב אבינו ע"ה מחדשיב גם הפכים הקטנים, ולא השאירן להיות הפקר.

יש לנו ללמוד כמה לחשיב לעבוד ולהשתדל שיהיה הממון שלנו בתכלית הכשרות, ועל ידי זה נזכה בס"ד שיהיה ערך לממון שלנו, כמו ממונם של הצדיקים.

הפינה של הילדים

מעשה שהיה: ילד אחד 'דוד' לוח מחברו 'חוקי' סך 5 ש, ושיחזיר לו בעוד פמה ימים, ולאחר פמה ימים 'חוקי' איך 'שידוד' [המלנה] אומר לחברו אחר, שפכר פמה ימים שאינו מוציא את העט שלו, ולכן אחר הצהררים יפנס ליד הפות שלו, לקנות של מכשירי כתיבה, לקנות לעצמו 'עט'. אומר לו 'חוקי' 'דוד' אם אתה נכנס שם לקנות, אולי אתה יכול לקנות גם בשבילי 'עט' בזה סוג כמו שאתה קונה. 'דוד' ענה לו שפסקים לקנות בשבילו, ואמר לו עוד שהוא יקנה את העט, ועם זה ישלם לו את החוב של 5 ש שהוא חייב לו, ושמח 'חוקי' [המלנה] שיחזירו לו את החוב, ונס יודע שהוא הולך לקנות לקנות בשבילו את העט.

יש לשאל האם יש בזה חשש אסור רבית, אפילו שבאמת 'דוד' מחזיר לו רק 'עט' בשווי 5 ש, פסקום של ההלואה, אבל שואל אם הטובה ש'דוד' עשה לו שקונה לו בחנות, זה רבית, או שאין זה רבית.

תשובה:

בציור זה ש'דוד' ממילא הולך לקנות לקנות לעצמו, ואינו טורח שום טרחא במיוחד בשביל החבר, אין בזה אסור. אבל אם היה 'דוד' מורח ללכת לקנות במיוחד בשביל 'חוקי' יש בזה אסור, [ואם רוצה לבקש ממנו שיקנה בשבילו, ישלם לו קצת, או שיתן לו איזה ממתק על זה, שלא יהיה בזה רבית].

ברכת מזל טוב

למו"ר הרה"ג ר' אברהם וועבער שליט"א - ראש כולל עיון דחסידי בעלזא אשדוד לרגל נישואי בנו הבה"ח גדליה יוסף נ"י נודב על ידי אחד מאברכי הכולל שליט"א

מעשה בריבית

קיבל יותר כסף במשכורת, ומחזיר בעבודה שווה יותר

שאלה, שני אחים המתגוררים באותו עיר, אח אחד לווה מאחיו סך 100 ₪, לאחר כמה ימים נכנס הלוח לחנות לקנות את הקנייה שהוא קונה כל שבוע, [הוא נכנס פעם בשבוע לאחד החנויות הגדולות בעיר, ושם קונה מצרכים לכל השבוע], וראה שבחנות שם מוכרים בשר עוף [מההכשר שהם נוהגים לאכול] מאוד בזול, [18 ₪ לק"ג], והכניס לעגלה כמה עופות שיקנה לעצמו, ותוך כדי מעשה הרים טלפון לאחיו, ושאלו אם רוצה שיקנה גם בשבילו בשר בזול, ועם זה ישלם לו את ה100 ₪ שעדיין חייב לו.

ואחיו [המלוה] הודה לו על שדואג בשבילו, ואמר לו שבאמת ישמח שהוא יקנה בשבילו בחנות הבשר בזול, והוסיף אחיו ואמר לו שהוא כבר ישלח ילד לביתו לקחת את הבשר, שלא יצטרך לטרוח אחר כך לשלוח הבשר אליו. יש לשאול אם יש כאן איסור ריבית בב' חלקים.

1. האם יש צד שמה שמחזיר לו בשר שקונה בזול נחשב ריבית, שהרי בדרך כלל שווה הבשר הזה 130 ₪, והוא מחזיר לו עם הבשר, הלואה של 100 ₪, או שאינו נחשב כריבית, שמיד בשעה שהוא קונה את הבשר בזול במחיר 100 ₪, מיד מחזיר את הבשר למלוה, ולכן שוב אין בזה איסור.

2. הטובה שעושה הלוח למלוה שקונה בשבילו בשר, ויוצא שמחזיר לו את ה100 ₪ שלוה, עם תוספת טובה, שקונה בשבילו את הבשר, [ובפרט שעושה בשבילו את הטובה בשעת פרעון].

תשובה

חלק א' האם שייך איסור שמחזיר בשר בזול

באמת שייך בשאלה זו שני אופנים

הבשר אינו שווה יותר מ100 ₪, לכן אין בזה איסור, [וכמובן, בתנאי שהאחריות אחר כך זה על אחיו שקנה בשבילו, ובדרך כלל כך הוא הסדר באנשים פרטיים].
ב. אבל אם קנה את הבשר לעצמו ואחר כך החליט למכור לאחיו אין בזה שום היתר למכור בזול.

א. בציור זה אין איסור שמחזיר בשר ששוה בדרך כלל יותר הנה בציור הזה שמיד בחנות כשקנה את הבשר, היה בדעתו שקונה את הבשר לאחיו, [לאחר שאחיו אמר לו שרוצה שיקנה בשבילו], ממילא נחשב שהחזיר את החוב לאחיו מיד בשעה שקנה את הבשר, ושם בחנות הרי

חלק ב'

האם יש איסור במה שקונה בשביל אחיו

טובות כאלו לאחיו, יש להקל, שהרי הטובה הזאת כבר לא ניכר בשעת פרעון, ולכן יש לומר שאין כאן את החומרא של השולחן ערוך הרב שבשעת פרעון אין להוסיף יותר].
אבל אם הוא טורח בשביל המלוה, כגון שלא היה בחנות והוא הולך במיוחד לחנות לקנות בשבילו, בזה יש לאסור. [ואם הסיבה שהלוח הולך לקנות בשבילו, זה כדי שיהיה לו יותר קל פריון ההלוואה, כגון שעל ידי זה יכול לשלם את החוב באשראי, באופן כזה שייך להתיר].

ג. אם לא היה שום טירחא ללוה בקנייה יש להתיר

באופן כזה שהלוח לא טרח במיוחד בשביל ההלוואה, שממילא הלך לחנות לקנות לעצמו, ולא הלך במיוחד בשביל המלוה, בזה יש לומר שהוא משלם את החוב באופן זה, ואינו מחזיר לו יותר ממה שלוח, ואין כאן איסור ריבית, מכיון שאינו טורח במיוחד בשביל המלוה, ממילא נמצא שלא החזיר לו יותר, [ואם הוא טורח אחר כך בהבאת הסחורה לביתו, בזה יש להבחין שאם הוא רגיל לעשות

העולה להלכה

קונה בשר בזול ועם זה מחזיר למלוה את ההלוואה

1. אם מיד שקנה את הבשר במחיר הזול, חלק מהבשר קנה בשביל אחיו, שעם זה יחזיר לו את החוב, אין נחשב ריבית [מה שמחזיר לו בשר ששוה בשוק יותר].
2. אבל אם קנה את הבשר בשביל עצמו, ואחר כך רוצה להחזיר לאחיו את החוב בבשר, חייב להחזיר לאחיו כפי הסכום ששוה בשר בדרך כלל בחנויות רגילות. ואין שום היתר שהלוח יחזיר למלוה יותר, בגלל שהוא קנה את הבשר בזול, ואינו מפסיד.
3. אם אינו טורח עכשיו בשביל אחיו, אין בזה איסור.
4. ואם יש לו טירחא מה שקונה את הבשר לאחיו, יש בזה חשש איסור, ואם עושה כן, ישלם [האח המלוה] לאחיו קצת על הטירחא, שטרח לקנות לו בשבילו את הבשר.